

Den danske udviklingsbistands positive sideeffekter for den økonomiske aktivitet i Danmark

Udarbejdet for Udenrigsministeriet af Dalberg Research
Maj 2013

Indhold

Forord.....	2
1. Sammenfatning.....	3
2. Teoretiske effekter af udviklingsbistanden.....	4
2.1. Direkte effekter.....	5
2.2. Indirekte effekter	6
3. Vurdering af effekten på den økonomiske aktivitet i Danmark.....	7
3.1. De centrale parametre.....	7
3.2. Udviklingsbistandens direkte effekter for økonomisk aktivitet i Danmark	8
3.3. Udviklingsbistandens afledte effekter for økonomisk aktivitet i Danmark	16
Appendiks A: Baggrundsmateriale.....	25
Appendiks B: Referencer.....	27

Forord

I 2012 kunne Danmark fejre 50 års jubilæum som internationalt donorland. Alene over de sidste 10 år har den danske stat ydet mere end 160 mia. kr. i udviklingsbistand, og det omfattende engagement i udviklingslandene har bevirket, at dansk udviklingssamarbejde i dag ligger i det internationale førerfelt vurderet ud fra såvel kvalitet som omfang.

Den danske udviklingsbistand har over tiden gjort en forskel for millioner af mennesker i udviklingslandene. Men udviklingsbistanden har også stor betydning for mange mennesker her i Danmark i form af de positive sideeffekter, der følger af bistanden herunder ikke mindst i form af beskæftigelse i de virksomheder og organisationer der har relationer til udviklingssektoren.

Dette studie har til formål at kvantificere de positive sideeffekter, der er forbundet med udmøntningen af den danske udviklingsbistand. Analysen har udelukkende til hensigt at skabe et overblik over de mest centrale effekter af den aktuelle anvendelse af bistandsmidlerne. Overvejelser vedrørende finansiering af udviklingsbistanden samt vurderinger af alternative anvendelsesmuligheder indgår ikke i analysen.

Rapporten er baseret på en kombination af offentligt tilgængelige rapporter og analyser, statistik og regnskaber samt interviews med centrale interessenter i danske virksomheder og organisationer samt eksperter inden for den akademiske verden, herunder KU, AU og RUC.

Den offentligt tilgængelige information omfatter blandt andet data for bistand og handelsstrømme fra FN og OECD, input-output analyser fra Danmarks Statistik samt en række rapporter af mere forskningsmæssig karakter. Den offentligt tilgængelige statistik er yderligere suppleret med en række detaljerede oversigter over ressourceanvendelsen i Udenrigsministeriet, herunder informationer omkring konkrete programmer, projekter og budgetposter.

For at skabe et mere nuanceret billede af effekterne er den offentligt tilgængelige statistik suppleret med en survey blandt 34 virksomheder og folkelige organisationer samt uddybende kvalitative interview med 10 centrale virksomheder og folkelige organisationer, der har direkte berøring med DANIDA. Hertil kommer en række interviews med faglige eksperter.

Analysen er finansieret af Udenrigsministeriet og gennemført af Dalberg Research.

1. Sammenfatning

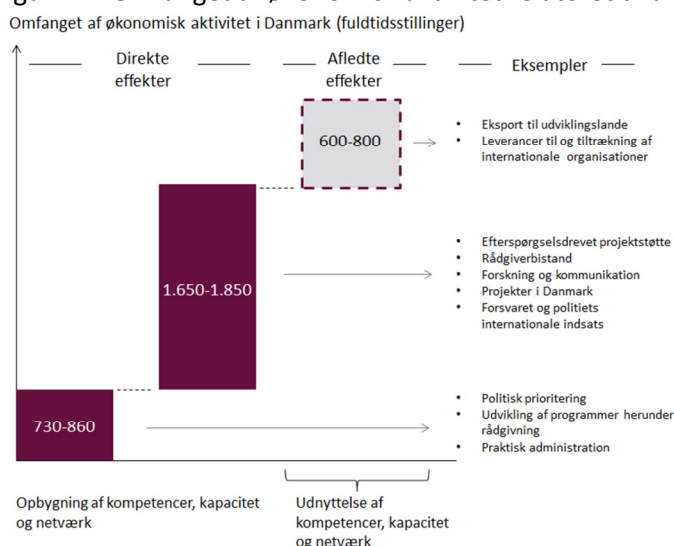
Den danske udviklingsbistand påvirker den økonomiske aktivitet i Danmark på mange måder og har stor betydning for en række danske virksomheder, organisationer og individer, der er beskæftiget med opgaver og projekter med tilknytning til international udvikling.

Udviklingsbistandens betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark kan opdeles i en række *direkte effekter*, og en gruppe af *indirekte effekter* med meget forskellige karakteristika.

- *Direkte effekter*: Denne gruppe af effekter består af økonomiske aktivitet med en *direkte* kobling til udviklingsbistanden. De danske politikere har her en meget høj grad af kontrol over effekten. Effekterne er både relateret til den overordnede forvaltning af bistandsmidlerne, udvikling og evaluering af initiativer mv., og gennemførelse af konkrete projekter i Danmark eller projektet udlandet med direkte tilknytning til danske medarbejdere eller virksomheder. Omkring 2.400 - 2.800 fuldtidsstillinger i Danmark kan henføres til disse aktiviteter.
- *Afledte effekter*: Denne gruppe effekter består af en række afledte økonomiske aktiviteter, der udspringer af såvel bistandens betydning for udviklingen i modtagerlandene som for de danske virksomheders og organisationers mulighed for at kunne agere effektivt. To eksempler på indirekte effekter er eksporten til udviklingslande som følge af øget konkurrencekraft afledt af bistandsindsatsen, og tiltrækning af internationale udviklingsorganisationer til Danmark.

Omfanget af de afledte effekter er vanskeligt at opgøre, da det ikke umiddelbart er muligt at isolere effekten af dansk bistand fra den generelle udvikling i såvel Danmark som i udviklingslandene. Opgørelserne bliver samtidig kompliceret af det faktum, at der ofte kunne være en betydelig tidsforskydning mellem indsats og effekt, hvorfor indsatsen i et konkret år først vil materialisere sig flere år efter. Baseret på et konservativt skøn vurderes det, at 600-800 fuldtidsstillinger i Danmark kan henføres til afledte effekter af dansk udviklingsbistand, idet estimatet er behæftet med en betydelig usikkerhed.

Figur 1.1: Omfanget af økonomisk aktivitet relateret til direkte og indirekte effekter

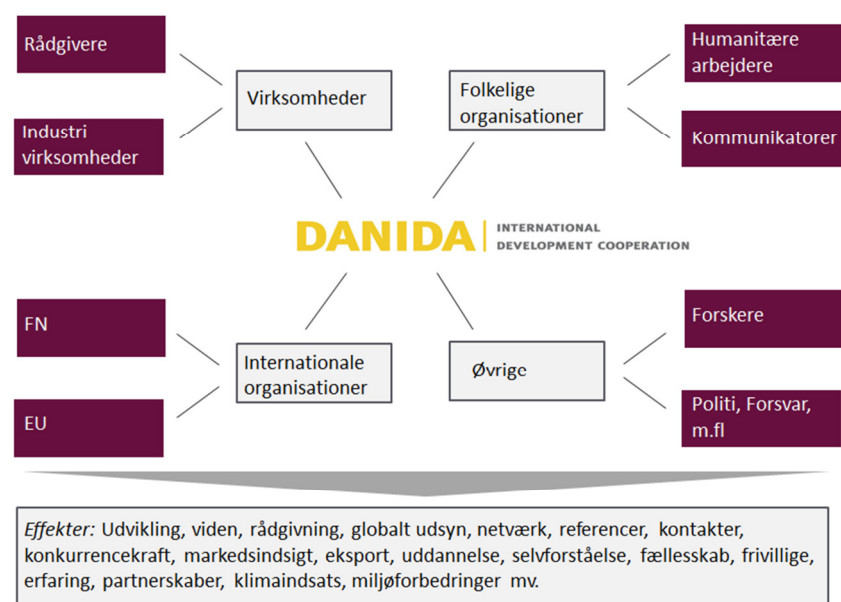
Sammenfattende konkluderes det, at 3.000 - 3.600 jobs i Danmark i dag kan henføres til den danske udviklingsindsats. Estimatet er imidlertid behæftet med en betydelig usikkerhed, eftersom de økonomiske sammenhæng mellem bistand og økonomisk aktivitet i Danmark ofte vil være meget komplekse. Mangfoldigheden i den danske udviklingsbistand er meget stor, og en række politiske og sociale forhold vil have betydning for bistandens faktiske effekt for den økonomiske udvikling herhjemme – herunder danske virksomheders strategiske prioriteringer.

2. Teoretiske effekter af udviklingsbistanden

Den danske udviklingsbistand er kendetegnet ved en meget høj grad af mangfoldighed, og omfatter næsten 3.000 igangværende projekter og programmer. Udviklingsindsatsen opfattes af mange som en integreret del af den danske identitet, og har derfor i større eller mindre omfang konsekvenser for den måde vi alle tænker og agerer på i form af globalt udsyn, samarbejdsformer mv.

Formålet med nærværende analyse er at give et overblik over de væsentligste positive sideeffekter af den danske udviklingsbistand i form af vækst og beskæftigelse i Danmark og ikke at foretage en detaljeret kortlægning af alle effekter, programmer og projekter. Analysen vil hermed tage udgangspunkt i de poster på bistandsbudgettet, der enten i kraft af omfang eller fokus kan tænkes at have størst indflydelse på den økonomiske aktivitet i Danmark. Analysen af de overordnede effekter vil blive suppleret med konkrete eksempler for at give et mere nuanceret billede af udviklingsindsatsen.

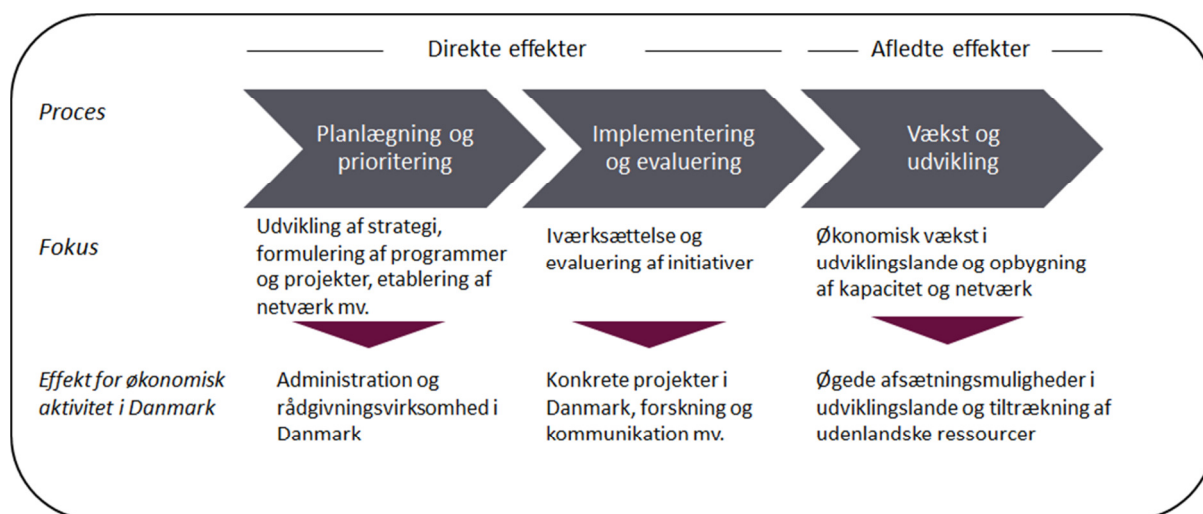
Figur 2.1: Udviklingsbistandens berøring med det danske samfund

Udviklingsbistanden har indflydelse på den økonomiske aktivitet i Danmark gennem alle faser i udviklingsindsatsen - fra den indledende planlægnings- og formuleringfase, over implementeringsfasen til den efterfølgende konsekvensfase, hvor initiativerne er fuldt implementeret.

De enkelte faser er forbundet med en række forskellige aktiviteter, der har indflydelse på den økonomiske aktivitet i Danmark. Effekterne kan grundlæggende opdeles i en gruppe af *direkte effekter*, der er tæt knyttet til den konkrete ressourceanvendelse, og en række *indirekte effekter* der udspringer af såvel bistandens betydning for udviklingen i modtagerlandene som for de danske virksomheders og organisationers mulighed for at kunne agere effektivt.

Figur 2.2: Udviklingsbistandens betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark

2.1. Direkte effekter

Forvaltningen af udviklingsbistanden er forbundet med en række opgaver i forhold til udvikling af udviklingsstrategier, formulering af programmer og projekter, opbygning og vedligeholdelse af netværk, evaluering af resultater mv.. Omfanget af disse aktiviteter er tæt knyttet til omfanget af bistand, og effekten af de konkrete typer af aktiviteter er derfor direkte koblet til den faktiske ressourceanvendelse, og dermed også kendetegnet ved en relativ høj grad af politisk kontrol. En øget bevilling til udviklingsforskning i Danmark, i det omfang der er tale om en bevilling der direkte finansierer forskere i Danmark, vil eksempelvis have en direkte indflydelse på omfanget af beskæftigede i den pågældende forskningsinstitution. Tilsvarende vil en forøgelse i antallet af programmer eller samarbejdslande - alt andet lige - skabe øget behov for administrative ressourcer om end en stigning i udviklingsbistanden ikke nødvendigvis vil være ensbetydende med en stigning i antallet af stillinger i Udenrigsministeriet, folkelige organisationer mv. Den politiske kontrol over omfanget af ressourcer der allokeres til forskellige formål er imidlertid ikke ensbetydende med, at danske politikere har fuld kontrol over den faktiske ressourceanvendelse, idet Danmark er underlagt en række restriktioner, love og regler f.eks. i form af EU's udbudsregler.

Fælles for de direkte effekter er, at de er relativt statiske i den forstand, at de er meget tæt koblet til niveauet af udviklingsbistanden. En forøgelse eller reduktion i udviklingsbistanden vil på denne måde medføre en tilsvarende hhv. forøgelse eller reduktion af effekterne. Samtidig vil effekterne typisk være tidsmæssigt begrænset til det år, som bistanden ydes. Den beskæftigelsesmæssige effekt i Danmark vil fortrinsvis være knyttet til offentlige institutioner samt folkelige organisationer, der samarbejder med eller modtager DANIDA-midler fra Udenrigsministeriet. Hertil kommer en vis aktivitet i private virksomheder som følge af leverancer af varer og services til DANIDA-finansierede initiativer, herunder ikke mindst rådgivning og konsulentbistand.

Den beskæftigelsesmæssige effekt af udviklingsbistanden afhænger først og fremmest af, hvilken andel af DANIDA-midlerne, der anvendes i Danmark. Fordelingen af bistandsmidlerne på henholdsvis aflønning af personale og indkøb af varer og tjenesteydelser eksempelvis i form af kontorforsyning eller rådgiverbistand har imidlertid også en vis betydning. Beskæftigelseseffekten ved vareindkøb vil således typisk være noget lavere end beskæftigelseseffekten ved aktivitet med et højere arbejdskraftsindhold – herunder aflønning af eget personale - som følge af et lavere importindhold. Endelig er en mindre del af bistanden (ca. 3 pct. af den samlede udviklingsbistand) fortsat forbundet med krav om køb af danske varer, hvorfor anvendelse af disse midler også vil have direkte betydning

for den økonomiske aktivitet i Danmark til trods for, at hovedaktiviteten finder sted uden for Danmark¹.

Opgørelsen af de direkte effekter er forbundet med en vis usikkerhed, der blandt andet udspringer af, at det er vanskeligt at adskille ressourceforbrug relateret til udviklingsbistand fra ressourceforbrug relateret til andre opgaver inden for Udenrigsministeriet eksempelvis i forbindelse med administration.

2.2. Indirekte effekter

Den anden gruppe af effekter yder en mere indirekte påvirkning på den økonomiske aktivitet i Danmark, og er i højere grad knyttet til aktiviteten i det private erhvervsliv. Effekterne omfatter både konkurrencemæssige fordele i udviklingslandene eksempelvis i form af øget markedsindsigt, lokale netværk samt adgang til centrale beslutningstagere og øget international forhandlingskraft i relation til fordeling og prioritering af internationale udviklingsmidler, eksempelvis inden for FN. Endelig kan det danske udviklingsarbejde bidrage til at skabe en mere nuanceret forståelse for globale problemstillinger, eksempelvis gennem oplysningsarbejde i folkelige organisationer mv.. Det kan have en positiv kompetence- og kapacitetsudbyggende effekt, der blandt andet kan have betydning for danske virksomheders muligheder for at begå sig i en globaliseret verden.

Opgørelsen af omfanget af de indirekte effekter er behæftet med en række udfordringer, eftersom koblingen mellem bistand og effekt typisk er mere løs. Opbygning af kompetencer og tillid er et langt sejt træk, og får først kommerciel værdi når styrken af viden og netværk når et vist niveau.

Kombinationen af tidsforskydning mellem indsats og effekt og den manglende linearitet mellem indsats og effekt bevirker, at disse indirekte effekter typisk er svære at påvise statistisk. Observerede sammenhænge mellem indsats og effekt vil forstyrres af en række andre faktorer, som det er vanskeligt at kontrollere for. Eksempelvis anvendes bistanden til mange meget forskelligartede formål med såvel et humanitært som et socioøkonomisk sigte, og den konkrete fordeling af midler varierer typisk betydeligt fra land til land. Kvantitative analyser af sammenhængen mellem omfanget af bistand og handel vil derfor være forbundet med en meget omfattende usikkerhed. En vurdering af de indirekte effekter må derfor i betydelig grad involvere en mere kvalitativ tilgang baseret på konkrete cases og statistiske benchmarks.

Endelig vil opgørelsen af effekterne være forbundet med en række udfordringer af mere praktisk karakter. Langt størstedelen af indkøbet af varer og serviceydelser i forbindelse med udmøntningen af konkrete programmer og projekter vil eksempelvis være baseret på beslutninger der tages lokalt, ligesom større opgaver typisk vil blive sendt i offentligt udbud. Hertil kommer, at mange opgaver vil blive løst med udgangspunkt i et joint venture mellem virksomheder fra forskellige lande, og ofte vil involvere inddragelse af lokale datterselskaber i regionen. Omfanget af danske ressourcer og kompetencer, der anvendes i forbindelse med konkrete projekter varierer derfor betydeligt. Den kendsgerning, at en dansk virksomhed måtte vinde en opgave er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at opgaveløsningen vil have nævneværdigt betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark – i det mindste ikke på kort sigt.

---

¹ Det faktum at ca. 3. pct. af udviklingsmidlerne er bundet betyder ikke at alle disse midler anvendes til køb af varer produceret i Danmark, men blot at anvendelsen af midlerne er underlagt visse særlige restriktioner i forhold til dansk interesse.

3. Vurdering af effekten på den økonomiske aktivitet i Danmark

Udviklingsbistanden er en integreret del af det økonomiske økosystem i Danmark, og en anvendelse af ressourcer til et konkret formål eksempelvis udvikling af nye udviklingsprogrammer i Udenrigsministeriet vil derfor også give anledning til økonomisk aktivitet inden for en række sektorer med er økonomisk tilknyttet til Udenrigsministeriet eksempelvis i form af leverancer af varer eller tjenesteydelser.

Godt halvdelen af den økonomiske aktivitet, der udspringer som følge af udviklingsaktiviteter i Udenrigsministeriet kan henføres til aflønning af ansatte. Men hertil kommer aktivitet i en række af de erhverv, som leverer produkter og services til den offentlige sektor eksempelvis inden for forretningsservice, udlejningsvirksomheder, bygge- og anlægsvirksomhed samt post- og telekommunikationsvirksomhed. Endelig vil den konkrete anvendelse af midlerne også have en række andenordens effekter i form af de ansattes forbrug, erhvervenes investeringer som følge af leverancer til den offentlige sektor mv.

Analyserne af de udviklingsbistandens betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark vil i høj grad læne sig op af de officielle opgørelser af de konkrete sammenhænge, der udarbejdes af Danmarks Statistik og offentliggøres i form af Input-Output analyser. Analyserne omfatter foruden aktivitet i de enkelte erhverv også multiplikator effekterne ved forskellige former for eksport og typer af forbrug, hvilket gør det muligt at give en mere nuanceret vurdering af de beskæftigelsesmæssige effekter af konkrete anvendelser af udviklingsmidlerne. De konkrete antagelser vedr. ressourceforbrug, der ligger til grund for input-output analyserne er baseret på en kombination af oplysninger fra FFL 2013, interviews med centrale interessenter (virksomheder, organisationer, eksperter og Udenrigsministeriet) samt vurderinger fra Dalberg Research.

I vurderingen af udviklingsindsatsens samlede betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark er det vigtigt at understrege, at opgørelsen af de dynamiske sideeffekter i kraft af øget dansk engagement i udviklingslandene er forbundet med en betydelig usikkerhed. Samtidig vil der i analyserne blive set bort fra de globale effekter af udviklingsindsatsen eksempelvis øget sikkerhed, bedre miljø mv..

Endelig vil udviklingsindsatsens betydning for danske investeringer i udviklingslandene - og afkastet heraf - ikke blive adresseret eksplicit til trods for, at en betydelig del af de danske investeringer i udviklingslandene kan henføres til udviklingsbistanden i kraft af aktiviteten i Investeringsfonden for Udviklingslande (IFU)². Udeladelsen af en eksplicit vurdering af de økonomiske effekter af de danske investeringer i udviklingslandene er ikke et udtryk for, at den økonomiske effekt ikke vurderes at være signifikant, men blot en konsekvens af at omfanget af data gør det vanskeligt at vurdere de konkrete effekter inden for rammerne af dette studie.

3. 1. De centrale parametre

I vurderingen af de beskæftigelsesmæssige konsekvenser af udviklingsbistanden her i Danmark er det helt centrale parameter hvilken del af midlerne, der anvendes til aktiviteter inden for Danmarks grænser. Indregnes både de direkte og indirekte effekter vil den offentlig administration virksomhed til en værdi af 1 mia. kr. eksempelvis forudsætte en arbejdsindsats svarende til 1.500 fuldtidsstillinger, mens produktionen af eksportvarer til en tilsvarende værdi kun vil være forbundet

---

² IFU's primære formål er at styrke den økonomiske vækst i udviklingslande ved fremme af privatsektorinvesteringer i samvirke med dansk erhvervsliv, og har gennem mere end 45 år stillet risikovillig kapital til rådighed for danske virksomheders investeringer i udviklingslande. Omfanget af investeringer udgør årligt ca. 500-600 mio. kr. fordelt på 40-50 projektselskaber. Over årene har IFU genereret investeringer for i alt 100 mia. kr., hvoraf IFU selv tegner sig for ca. 9 mia. kr.

med en arbejdsindsats svarende til godt 800 fuldtidsstillinger. Tilsvarende viser analyser fra Dansk Byggeri, at et anlægsarbejde inden for Danmarks grænser vil give anledning til godt seks gange flere danske arbejdspladser end et tilsvarende dansk anlægsarbejde i udlandet.

Tabel 3.1: Beskæftigelseseffekt ved forskellige anvendelser (antal beskæftigede per mio. kr.)

Antal beskæftigede / mio. kr.	Direkte effekt	Indirekte effekt	Samlet effekt
Offentlig administration	1,15	0,35	1,50
Industri	0,60	0,54	1,14
- Fødevarerindustri	0,47	0,94	1,41
- Maskinindustri	0,71	0,43	1,14
Forretningsservice			
- Forskning og udvikling	1,14	0,74	1,87
- Rådgivende ingeniørvirksomhed	0,77	0,81	1,58
- Reklamevirksomhed	0,85	1,08	1,93
Lufttransport	0,34	0,28	0,62
Søtransport	0,10	0,05	0,15
Bygge og anlægsvirksomhed	0,86	0,69	1,55
Eksport af varer	-	-	0,82
- Eksport af fødevarer (SITC 0)	-	-	1,32
- Eksport af forarbejdede varer (SITC 6)	-	-	0,85
- Eksport af maskiner og transport (SITC)	-	-	0,83
Eksport af varer til udviklingslande*	-	-	0,91
Anlægsprojekter i udlandet**	0,11	0,14	0,25

Kilde: Danmarks Statistik, Danish Input-Output Analysis 2009, Dansk Byggeri og Dalberg Research

Note: Multiplikator effekterne er opgjort i 2011 med udgangspunkt i det nationalregnskabet for 2007, og må derfor betegnes som overkantsskøn som følge af udviklingen i løn, pris og produktivitet.

*Eksport (vægtet gennemsnit af vareeksporten til danske prioritetslande)

** Baseret på analyse fra Dansk Byggeri, der tager udgangspunkt i fire konkrete anlægsprojekter

Samtidig er det vigtigt at holde sig for øje, at langt den overvejende del af dansk udviklingsbistand i dag gives uden nogen former for modkrav om køb af danske varer og tjenesteydelser. Konkrete initiativer i udviklingslande eksempelvis i form af generel budgetstøtte eller støtte til multilaterale bistandsorganisationer har derfor ikke nødvendigvis nogen direkte konsekvenser for den økonomiske aktivitet i Danmark med mindre danske virksomheder eller organisationer har særlige forudsætninger for at tage del i projektet. For initiativer relateret til DANIDA Business Partnership og DANIDA Business Finance er dansk deltagelse imidlertid en forudsætning.

3.2. Udviklingsbistandens direkte effekter for økonomisk aktivitet i Danmark

Udviklingsbistandens direkte konsekvenser for den økonomiske aktivitet i Danmark skal først og fremmest vurderes med udgangspunkt i den aktivitet bistanden genererer internt i Udenrigsministeriet samt i de organisationer og virksomheder, der bistår Udenrigsministeriet i arbejdet med at kanalisere bistandsmidlerne fra Danmark til udviklingslandene.

Tabel 3.2: Oversigtstabel med vigtigste direkte effekter

Mio. kr.	FFL2013	Økonomisk aktivitet i Danmark (antal fuldtidsstillinger)
A. Overordnet administration (inkl. overheads)		
- Udenrigsministeriet	767	600-700
- Folkelige organisationer (rammeaftaler og strategiske partnerskaber)	103	130-160
B. Anvendelse		
- Erhvervsindsatsen (kun direkte effekter)	542 (300)	50-100
- Personelbistand	351	150-200
- Forskning og kommunikationsindsats	492	430-500
- Modtagelse af flygtninge	924	900-1,020
- Politiets og forsvarrets internationale indsats	120	110-130
Direkte effekter i alt (afrundet)		2,400-2,800

Note: Beskæftigelseseffekterne omfatter både direkte og indirekte effekter. Opgørelsen indbefatter ikke anvendelse af firmarådgivere, ligesom aflønning af multilaterale rådgivere behandles under multilaterale bistand. Erhvervsindsatsen er forbundet med en række dynamiske effekter i forhold til viden, netværk, referencer mv. som behandles i afsnittet under afledte effekter. Opgørelsen af økonomisk aktivitet forbundet med erhvervsindsatsen tager udgangspunkt i DB Finance, der udgør 300 mio. kr. ud af en samlet erhvervsindsats på 540 mio. kr.
Kilde: Dalberg Research

3.2.1. Overordnet administration af bistandsmidler

Personale i Udenrigstjenesten

Effekten af den danske udviklingsbistand for udviklingslandene afhænger både af omfanget af bistandsmidler og den effektivitet med hvilken de omsættes til konkrete projekter og initiativer. En effektiv udmøntning af udviklingsbistanden er derfor forbundet med betydelige administrationsomkostninger i forbindelse med udvikling af målrettede strategier, opbygning af troværdige partnerskaber i såvel udviklingslande som i internationale udviklingsorganisationer, vurderinger af konkrete initiativer, opfølgning på projekter mv..

I Finansloven for 2013 er der samlet set afsat 767 mio. kr. til den overordnede administration af bistandsmidlerne, som omfatter en kombination af lønomkostninger og overheadomkostninger i form af husleje, bygningsdrift, møbler samt indkøb af varer og tjenesteydelser, herunder rengøring og renovation mv. Udenrigsministeriet forventer samlet set at beskæftige godt 2.500 personer (årsværk) i 2013, hvoraf lokalt ansatte medarbejdere på repræsentationerne står for godt halvdelen. Godt 1.200 medarbejdere er hermed enten ansat i Danmark eller er danske medarbejdere udstationeret på repræsentationer i udlandet. En mere detaljeret dekomponering af administrationsomkostningerne vanskeliggøres af, at det faktum at udviklingsindsatsen i mange tilfælde vil være en integreret del af udenrigstjenesten, og mange servicefunktioner omfatter hele Udenrigsministeriet med henblik på at realisere synergier og stordriftsfordele. Men baseret på en antagelse om, at forholdet mellem antallet af ansatte beskæftiget med administration af udviklingsbistanden og opgaver svarer til forholdet mellem omkostninger til de to formål kan ca. 370-420 fuldtidsstillinger i centraladministrationen henføres til administration af udviklingsbistanden³.

Personale i folkelige organisationer

En betydelig del af den danske udviklingsbistand kanaliseres til udviklingsprojekter gennem folkelige organisationer i Danmark inden for særlige fokusområder. Aktiviteterne er først og fremmest rettet

³ Den direkte beskæftigelseseffekt af et offentligt forbrug på 767 mio. kr. svarer til ca. 850 fuldtidsstillinger. I vurderingen af beskæftigelseseffekten er der taget højde for, at en betydelig del af administrationsomkostninger afholdes uden for Danmark. Indregnes alle direkte og indirekte effekter kan ca. 600-700 fuldtidsstillinger henføres til budgetet for administration i Udenrigsministeriet.

mod humanitært arbejde i udviklingslande, særlige katastrofeområder samt udvikling af civilsamfundsorganisationer i udvalgte lande.

Organisationerne støttes i overvejende grad igennem rammeaftaler og strategiske bevillinger til særlige indsatsområder. Den konkrete udvikling og prioritering af projekter finder hermed sted uden for Udenrigsministeriet, og er forbundet med en række administrative opgaver og dermed også arbejdspladser.

Tabel 3.3: Bistand kanaliseret gennem folkelige organisationer i Danmark

Mio. kr.	FFL2013
<i>Bistand gennem civilsamfundsorganisationer i alt (06.33)</i>	<i>1053</i>
A. Rammeaftaler (under 06.33)	775
- Nye rammeaftaler	200
- MS-Action Aid Danmark	149
- Folkekirkens Nødhjælp	115
- Ulandsorganisationen IBIS	113
- Røde Kors i Danmark	70
- Red Barnet	50
- CARE Danmark	48
- Styrkelse af støtten til folkelige organisationer	30
B. Strategiske initiativer	76
C. Puljeordninger og netværk	242
<i>B. Humanitære bidrag til partnere i akutte og langvarige kriser (06.39.03)</i>	<i>689</i>
B1. Strategiske partnerskabsaftaler	414
- ADRA	18
- Caritas Danmark	18
- Dansk flygtningehjælp	140
- Folkekirkens Nødhjælp	63
- Læger uden grænser	24
- Red Barnet	36
- Røde Kors i Danmark	115
B2. Øvrige bidrag til partnere i akutte og langvarige kriser	256
C. Øvrige udvalgte opgaver hvor danske NGO'er indgår centralt i opgaveløsning	
C1. Naboskabsprogrammet (06.32.11)	200
C2. Det arabiske initiativ (06.32.08)	275

Note: Aktiviteterne under B2, C1, og C2 er ikke indregnet medtaget i analysen da NGOernes da NGOers andel af opgaveløsningen er uklar.

Kilde: FFL 2013 og Dalberg Research

I Finansloven for 2013 er der afsat knap 1,467 mia. kr. til folkelige organisationer i Danmark i form af rammeaftaler og strategiske partnerskaber i forhold til Danmark humanitære indsat. MS-Action Aid Danmark, Folkekirkens Nødhjælp og Røde Kors i Danmark er de største partnere med en samlet bevilling på godt en halv milliard i 2013.

Samlet vurderes det, at godt 110-130 fuldtidsstillinger i de folkelige organisationer i Danmark kan henføres til administration af dansk udviklingsbistand⁴.

I mange organisationer har udviklingsbistanden imidlertid en katalyserende effekt for aktiviteten, idet udviklingsbistanden virker som en løftestang fra yderligere initiativer finansieret af enten private eller offentlige donorer i ind- og udland. Otte ud af de ti organisationer, der er interviewet som baggrund for denne analyse, fremhæver, at udviklingsbistanden gør det muligt at iværksætte initiativer, der rækker udover projekter, som kan henføres til modtagelsen af udviklingsmidler. Alene

⁴ Omkostninger til administration mv. antages at udgøre 7 pct. af bevillingen svarende til en årlig udgift på 103 mio. kr. I den udstrækning beskæftigelsesindholdet i administration blandt folkelige organisationer svarer til beskæftigelsesindholdet i administration inden for den offentlige sektor vil den direkte effekt heraf være ca. 120 personer. Indregnes alle indirekte effekter svarer den samlede beskæftigelseseffekt af bevillingerne til de folkelige organisationer i Danmark til ca. 150 fuldtidsstillinger.

i de fem organisationer, der modtager rammebevillinger fra DANIDA, er der eksempelvis i dag ansat mere end 600 personer i Danmark. Hertil kommer et meget væsentligt bidrag i form af frivillig arbejdskraft, som nemt kan være mellem fem og ti gange højere end antallet af fastansatte målt i form af personer. Opgjort som fuldtidsansatte er tallet dog væsentligt mindre, idet de frivillige medarbejdere af naturlige årsager ikke arbejder fuld tid. Omfanget af denne indirekte effekt er ikke medtaget i nærværende analyse.

Overhead, kontorforsyning mv.

De løbende opgaver i relation til allokering og kanalisering af bistandsmidlerne i Danmark er forbundet med en række overheadomkostninger i forbindelse med drift af bygninger, kontorforsyning, kantinedrift, revision mv. Baseret på en analyse af Udenrigsministeriets samlede overheadomkostninger for året 2010 vurderes de omkostningerne til lokaler samt indkøb af varer og tjenesteydelser til løbende drift mv. at udgøre ca. to tredjedele af de samlede administrationsomkostninger. For Udenrigsministeriet og de folkelige organisationer vurderet under et svarer dette til til en samlet udgift på ca. 370 mio. kr., og den økonomiske aktivitet der følger heraf udgør ca. 350 fuldtidsstillinger i Danmark.

Tabel 3.4: Økonomisk aktivitet i relation til lokaler

	Mio. kr.	Økonomisk aktivitet i Danmark (antal fuldtidsstillinger)
Husleje	145	} 120-160
Bygningsdrift og vedligehold	40	
Rengøringsydelser	15	
Vand, varme og elektricitet	21	
Møbler og belysning	11	
Øvrige	3	
Samlede omkostninger til lokaler	235	120-160

Kilde: Udenrigsministeriet og Dalberg Research

Tabel 3.5: Økonomisk aktivitet i relation til indkøb af varer og tjenester

	Mio. kr.	Økonomisk aktivitet i Danmark (antal fuldtidsstillinger)
Kontorhold, bøger og kontingenter	7	} 200-230
Vedligeholdelse af inventar	1	
Tryk, scanning og medieudgifter	12	
Post, fragt og forsendelse	10	
Kurser og konferencer	16	
Vagt og sikring	10	
Kantine og catering	8	
Forplejning	4	
Repræsentation	10	
Øvrige	5	
	0	
Konsulentydelse (ikke it)	48	
Rejse og ophold	6	
I alt	137	200-230

Kilde: Udenrigsministeriet og Dalberg Research

3.2.2. Anvendelse af bistandsmidler

Langt størstedelen af den danske udviklingsbistand anvendes uden for Danmarks grænser, og er foruden enkelte undtagelser – herunder DANIDA Business Finance⁵ - ikke forbundet med nogen krav om køb af danske varer og tjenesteydelser. Udviklingsbistand anvendt til initiativer uden for Danmark har derfor ingen betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark med mindre modtagerne af udviklingsbistanden vurderer, at danske leverandører er de bedst egnede til at løse de konkrete opgaver, der finansieres via udviklingsbistanden.

⁵ DANIDA Business Finance programmet, der har til formål at bidrage til finansiering af større infrastrukturprojekter (navnlig offentlige), omfatter både en bunden og en ubunden del.

Den økonomiske aktivitet i Danmark vil derfor kun blive direkte påvirket af udviklingsbistandens anvendelse, såfremt bistandsmidlerne enten anvendes til initiativer i Danmark eller programmer og projekter i udlandet fx gennem DANIDA Business Finance, hvor danske virksomheder bl.a. honoreres for at varetage projektimplementering og DANIDA Business Partnerships, hvor danske virksomheder fx får godtgjort tid anvendt til teknologi overførsel og træning af lokale partnere. Økonomisk aktivitet som følge af, at danske virksomheder vinder konkurrenceudsatte opgaver mv. eller på anden måde leverer varer til initiativer i udviklingslande - eksempelvis i forbindelse med den humanitære indsats - indregnes under afledte effekter.

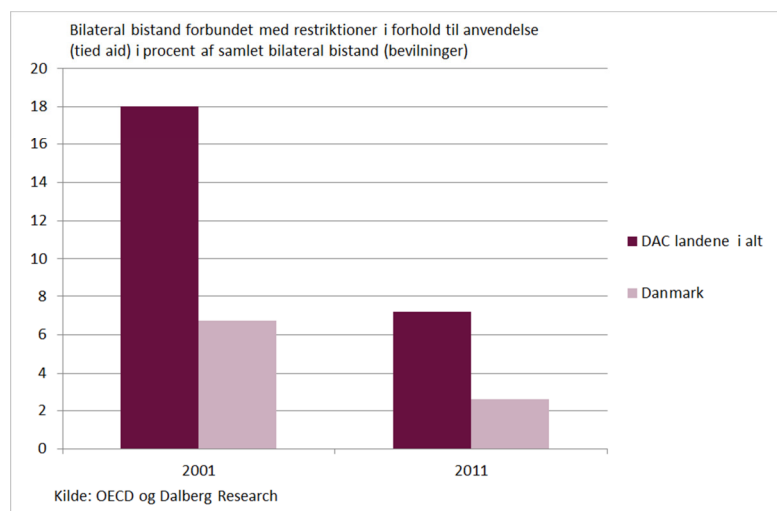
De vigtigste aktiviteter fordeler sig inden for fire overordnede områder:

- a) DANIDAS erhvervsindsats
- b) Personelbistand
- c) Forskning og kommunikationsindsats
- d) Modtagelse af flygtninge

a) DANIDAS erhvervsindsats

I overensstemmelse med anbefalingerne fra OECD-DAC og en klar dansk politik indenfor området, har Danmark over de seneste år reduceret omfanget af bindinger i forbindelse med bistanden markant til ca. 270 mio. kr. i 2011 – svarende til mindre end 3 procent af den samlede bilaterale bistand. I 2011 kunne godt 95 pct. af de bundne bistandsmidler henføres til tre konkrete infrastrukturprojekter i henholdsvis Mozambique, Bangladesh og Indonesien i form af etablering af et havneanlæg, et vandrensningsanlæg samt en række kyststationer med henblik på at øge sikkerheden til søs.

Figur 3.2: Bunden bistand

Den bundne bistand udmøntes således fortrinsvis gennem DANIDA Business Finance, der har til formål at stimulere investeringer i større infrastrukturprojekter, der ikke umiddelbart kan gennemføres på kommercielle vilkår. For så vidt angår DANIDA Business Finance er bistandsbindingen udelukkende relateret til ejerskabet og styringen af projektet, hvor det er et krav at en dansk virksomhed påtager sig ansvaret for projektimplementeringen på turnkey basis. For at sikre den størst mulige fleksibilitet og dermed effektivitet i implementeringen er der generelt ingen særlige krav om køb af danske produkter eller services. Der vil være et yderligere dansk bidrag i form af konsulentbistand i forberedelse og gennemførselsfasen samt en mindre aktivitet i den finansielle sektor i forbindelse med kanaliseringen af midlerne til udviklingslandene.

DANIDA Business Partnerships er det andet efterspørgselsdrevne instrument, der inddrager danske virksomheder direkte i udviklingsindsatsen. Det har til formål at støtte etablering af kommercielt orienterede partnerskaber mellem danske virksomheder og partnere i modtagerlandene i form af såvel virksomheder, folkelige organisationer, uddannelsesinstitutioner og offentlige myndigheder for at skabe grøn vækst og beskæftigelse samt bidrage til forbedrede arbejds- og levevilkår lokalt. Dog er der fuld bevidsthed om danske virksomheders deltagelse heri er drevet af adgang til nye markeder, råvarer, netværk mv. Dette instrument defineres ikke som bunden bistand, da støtten tilfalder partnerskabet, og ikke kun den danske part.

De to rammer udgør tilsammen ca. 540 mio. kr. i 2013, hvoraf ca. 55 pct. kan henføres til DANIDA Business Finance. Klimainvesteringsfonden tegner sig i denne sammenhæng for 50 mio. kr.

Tabel 3.6: DANIDAS erhvervsindsatser

Mio. kr.	2011	2012	FFL2013
Danidas erhvervsindsatser i alt	680.2	692	542
a. Danida Business Partnerships	200	287	237
b. Danida Business Finance*	350	350	300
C. Øvrige	130.2	55	5

Klimainvesteringsfonden tegner sig i 2013 for 50 mio. kr.

Kilde: FFL 2013 og Dalberg Research

Danida Business instrumenterne påvirker først og fremmest den økonomiske aktivitet i Danmark i form af en langsigtet stimulering af danske virksomheders engagement i udviklingslandene, og der findes mange eksempler på at instrumenterne har bidraget til at til at åbne nye markeder for danske virksomheder i form af såvel eksport som investeringer. Eftersom størstedelen af midlerne anvendes uden for Danmarks grænser er den direkte effekt imidlertid mere begrænset, og samlet set vurderes det at mellem 50-100 fuldtidsstillinger i Danmark årligt kan henføres direkte til DB Finance projekter, som dansk erhvervsliv er involveret i⁶. For så vidt angår beskæftigelseseffekten i Danmark relateret til Danida Business Partnerships foreligger der ikke en samlet vurdering heraf, men konkrete eksempler understøttet af interview med virksomhedsrepræsentanter bekræfter, at projektsamarbejder har bidraget til fastholdelse eller generering af nye jobs i Danmark.

Vurderingen af de afledte effekter af erhvervsindsatsen i form af øget dansk engagement i udviklingslandene som følge af forbedret markedsadgang, opbygning af netværk, referencer mv. behandles under afsnit 3.3.

b) Personelbistand

Udvikling, implementering og evaluering af konkrete initiativer stiller ofte krav til specialiseret rådgivning. Hertil kommer at en effektiv håndtering af såvel strategiske som praktiske problemstillinger i relation til forvaltningen af udviklingsmidlerne forudsætter en løbende kompetenceudvikling.

For at øge kvaliteten af bistandsindsatsen allokeres årligt 350 mio. kr. til personelbistand, der både omfatter bidrag til fællesudgifter til rekruttering mv. i Danmark og en række uddannelses- og rådgivningsaktiviteter i udviklingslandene med henblik på lokal kapacitetsopbygning. Udsendelse af rådgivere, rådgivende enheder og anvendelse af firmarådgivere i projektforbereelsesfasen indgår alle som centrale elementer i personelbistanden. Hertil kommer en række større enkeltstående

⁶ Baseret på estimaterne fra Dansk Byggeri vil et anlægsprojekt til 300 mio. kr. svarende til den årlige bevilling til Danida Business Finance give anledning til ca. 75 jobs i Danmark, når man indregner alle direkte og indirekte effekter af anlægsprojektet.

initiativer som eksempelvis etablering af Democratic Governance Facility i Uganda (28 mio. kr.) og afholdelse af ACP-EU⁷ konferencen i 2011 (5 mio. kr.).

DANIDA beskæftiger i alt mellem 180-200 personrådgivere enten i form af bilaterale rådgivere i programlande eller rådgivere i multilaterale organisationer som FN og EU, hvoraf ca. 130 kommer fra Danmark. Omkring to tredjedele af personrådgiverne er bilaterale rådgivere, der opholder sig i udlandet i kortere eller længere perioder. Endelig er personelbistanden også forbundet med enkelte administrative jobs i Danmark i forbindelse med rekruttering mv..

Foruden de bilaterale og multilaterale rådgivere, der er finansieret direkte af DANIDA, omfatter personelbistanden også en række firmarådgivere, som leverer konsulentytelser til DANIDA i forbindelse med forberedelse af nye programmer mv..⁸ Den faktiske anvendelse af firmarådgivere er imidlertid langt større end angivet under posten personelbistand, idet indkøb af konsulentytelser i forbindelse med etablerede bistandsprogrammer indgår som en integreret del af disse programmer. Udviklingsbistandens betydning for den økonomiske aktivitet i rådgiverbranchen behandles derfor under et i forbindelse med gennemgangen af de afledte effekter.

Samlet vurderes det at godt ca. 150-200 danskere er beskæftiget med opgaver relateret til DANIDAS personelbistand, idet langt størstedelen er ansat uden for Danmark. Omfanget af positive følgevirkninger af personelbistanden eksempelvis i form af rådgivernes private forbrug vil derfor være begrænset.

Tabel 3.7: Økonomisk aktivitet relateret til personel bistand

Mio. kr.	2011	2012	FFL 2013	Økonomisk aktivitet i Danmark (antal fuldtidsstillinger)
<i>Personelbistand i alt</i>	291	345	351	
Rådgiverbistand	4	13	23	} 70-90
Stipendiatbistand	60	45	40	
Bistandsfaglig kompetenceudvikling mv	18	18		
IT-, ejendoms-, rejse-, kompetenceudviklings- og kommunikationsudgifter	74	73	92	} 80-110
- heraf IT udgifter			30	
- heraf ejendomsudgifter i udviklingslandene			29	
- heraf bistandsfaglig kompetenceudvikling			18	
- heraf rejseudgifter			15	
Rådgivende enheder	95	111	116	
<i>Memo post:</i>				
Firmarådgivere uden direkte relation til konkrete bistandsprogrammer (forberedelses studier mv.)	41	85	80	

Note 1: Valget af firmarådgivere sker typisk med udgangspunkt i offentlige udbud, hvorfor der ikke er noget direkte link mellem anvendelsen af firmarådgivere og økonomisk aktivitet i den danske rådgiverbranche. Den indirekte effekt af udviklingsbistanden som følge af at danske virksomheder vinder opgaver gennem offentlige udbud indgår i opgørelsen af de indirekte effekter.

Note 2: I beregningen af den økonomiske aktivitet antages det, at 25 procent af rådgivningsbistanden (inkl. kompetenceudvikling) enten leveres i Danmark eller af danske medarbejdere i udlandet, mens 80 procent af IT og rejseudgifter afholdes i Danmark. Implementeringen af stipendiatbistanden varetages af DFC, og vedrører i overvejende grad aktiviteter i Danmark.

Note 3: Opgørelsen af beskæftigelseeffekten af de konkrete aktiviteter omfatter både direkte og indirekte effekter

Kilde: FFL 2013, Udenrigsministeriet, Danmarks Statistik, og Dalberg Research

c) Forsknings- og oplysningsvirksomhed i Danmark

En effektiv udmøntning af udviklingsbistanden forudsætter en løbende opbygning af viden omkring udviklingsmæssige problemstillinger baseret på såvel forskning som evaluering af hidtidig indsats. Herudover kommer at initiativer, der kan medvirke til at sætte yderligere fokus på

⁷ African, Caribbean and Pacific Group of States

⁸ Indkøb af konsulentytelser i forbindelse med den overordnede programbistand indgår som en integreret del af disse programmer, og er derfor ikke omfattet af finanslovens konto for personelbistand (06.32.04)

fattigdomsbekæmpelse og globale problemstillinger – eksempelvis i form af klima- og miljøspørgsmål – ofte vil være forbundet med et stort potentiale i relation til mobilisering af ressourcer til udvikling. Knap 500 mio. kr. allokeres årligt til forsknings- og oplysningsvirksomhed.

Administrationen af forskningsbevillingerne varetages i praksis af DANIDA Fellowship Centre, herunder også forskningsprojekter der hører under den konkurrenceudsatte forskningspulje fordelt af Det Rådgivende Forskningsfaglige Udvalg (FFU). DANIDAS forskningsportal omfatter mere end 300 forskningsprojekter⁹, og ved udgangen af 2011 var der i alt 164 igangværende projekter. Omkring ca. 2/3 af de konkurrenceudsatte midler blev i 2012 givet til projekter, hvor forskere tilknyttet danske institutioner var ansøgere¹⁰. Danmarks bidrag til international udviklingsforskning er domineret af en større bevilling til CGIAR¹¹, men omfatter herudover en lang række mindre bevillinger til forskningsorganisationer, som fortrinsvis er lokaliseret i Afrika.

Tabel 3.8: Forsknings- og oplysningsvirksomhed i Danmark

Mio. kr.	2011	2012	FFL2013	Økonomisk aktivitet i Danmark (antal fuldtidsstillinger)
Forsknings- og oplysningsvirksomhed	339	304	492	
Forskning og oplysning i Danmark mv	279	244	432	
- Projekter i Danmark	99	29	100	450-550
- Forskningsvirksomhed	96	136	135	
- Udredningsvirksomhed	11	11	13	
- Evaluering	20	20	20	
- Oplysningsvirksomhed	44	39	44	
- Kulturelt samarbejde (CKU)*			110	
- Seminarer, kurser, konferencer mv	9	9	10	
International udviklingsforskning	60	60	60	

Note: Opgørelsen af beskæftigelseseffekten omfatter både direkte og indirekte effekter. Bevillingen for CKU omfatter to bevillinger på hhv. to og tre år, hvoraf 1/3 af det samlede budget svarende til 47 mio.

Kilde: FFL2013, Forskningsredegørelsen 2011, DFC årsberetning 2011, Danmarks Statistik, Udenrigsministeriet og Dalberg Research

Den samlede økonomiske aktivitet med tilknytning til forskning og oplysningsvirksomhed svarer i omfang til ca. 500 fuldtidsstillinger, hvoraf langt den overvejende aktivitet kan henføres til forskningsprojekter på dansk grund – herunder afledte effekter i form af administration, prioritering diverse overheads mv..

d) Modtagelse af flygtninge i Danmark

Modtagelse af flygtninge i Danmark indgår også som en del af udviklingsbistanden, og det omfattende arbejde i forhold til indkvartering mv. er forbundet med en række arbejdspladser i Danmark. Det samlede bidrag til flygtningeindsatsen på dansk grund udgør i 2013 knap 930 mio. kr.. Indkvartering tegner sig for godt 40 pct., mens forskellige former for supportfunktioner eksempelvis knyttet til Flygtningenævnet, udlændingestyrelsen og politiet samt kontante enkeltydelser står for den resterende del. Samlet set vurderes det at 900-1.000 danske arbejdspladser kan henføres til den del af flygtningeindsatsen, der finansieres via udviklingsbistanden.

⁹ DANIDA Research Portal omfatter per 12. februar 2013 informationer om 335 konkrete projekter

¹⁰ Forskningsredegørelsen 2011

¹¹ Consultative Group on International Agricultural Research (CIGAR) er et globalt partnerskab som forener organisationer, der arbejder med udviklingsforskning inden for landbrug. CGIAR programmet vedr. klimaforandringer, landbrug og fødevarer sikkerhed koordineres via Københavns Universitet.

Foruden disse fire overordnede områder omfatter udviklingsbistanden også en del af forsvarrets og politiets internationale indsats. I 2013 er der afsat ca. 120 mio. kr. til denne indsats, hvilket svarer til yderligere ca. 110-130 fuldtidsstillinger.

3.3. Udviklingsbistandens afledte effekter for økonomisk aktivitet i Danmark

Udmøntningen af dansk udviklingsbistand er også forbundet med en række mere dynamiske effekter for den økonomiske aktivitet i Danmark. Udviklingsbistand kan grundlæggende øge aktiviteten i donorlandet ved enten at øge markedets størrelse (absolut effekt) eller øge donorlandenes markedsandel på de pågældende markeder (relativ effekt).

I vurderingen af de økonomiske konsekvenser af udviklingsbistand for globale donorer set under et kan den absolutte markedseffekt være ganske betydelig – ikke mindst på længere sigt – eftersom en betydelig del af udviklingslandenes import kan henføres til import fra donorlande. Omvendt vil effekten typisk være begrænset vurderet ud fra den enkelte donors perspektiv – ikke mindst for et lille land som Danmark med en markedsandel på under én pct. i udviklingslandene.

Udviklingsbistandens betydning for vækst og beskæftigelse i Danmark skal derfor hovedsageligt ses i lyset af bistandens positive betydning for danske virksomheders, organisations og myndigheders evne til at kunne agere effektivt forhold til partnere i ind- og udland – herunder ikke mindst i udviklingslandene. Men som i tilfældet med udviklingsbistandens betydning for den absolutte markedsvækst vil også styrken af den relative markedsvækst (markedsandel) teoretisk set variere med donorlandenes størrelse. Omfanget af virksomheder, der potentielt set kan nyde godt af de netværk og den kapacitet, der opbygges i forbindelse med konkrete bistandsprojekter, vil kunne være til gavn for flere virksomheder i store lande end i mindre lande af den simple årsag, at der er flere virksomheder i store lande.

Effekterne kan opdeles i to overordnede grupper:

- *Eksporten til udviklingslande:* Den langvarige danske tilstedeværelse i udviklingslandene bevirker, at danske virksomheder og organisationer over årene har opbygget en betydelig viden omkring lokale markedsf forhold. Hertil kommer at det danske engagement i mange tilfælde har ført til etablering af netværk blandt lokale beslutningstagere baseret på gensidig forståelse og tillid.

Adgangen til lokale beslutningstagere, konkrete referencer og generel goodwill kan for nogle virksomheder være af afgørende betydning for mulighederne for at kunne navigere effektivt i markederne – ikke mindst inden for rådgiverbranchen. DANIDAS tilstedeværelse kan hermed udgøre en potentiel konkurrencefordel for Danmark, som bevirker at danske virksomheder har bedre muligheder for at realisere markedspotentialet end de ville have i en situation uden et tilsvarende dansk engagement.

- *Forholdet til internationale organisationer:* Omkring en fjerdedel af den danske udviklingsbistand til udviklingslandene kanaliseres gennem multilaterale organisationer. Eftersom kontrollen med den multilaterale udviklingsbistand, med enkelte undtagelser, er overladt fuldt ud til den internationale udviklingsinstitution, er der imidlertid ingen direkte kobling mellem multilateral bistand og økonomisk aktivitet i Danmark.

Danmarks langvarige internationale engagement kan imidlertid tænkes at have positiv indflydelse på Danmarks forhandlingsmæssige position i relation til allokeringen af de bistandsmidler, der håndteres af de internationale udviklingsorganisationer. En sådan indflydelse kan potentielt set have positiv betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark ved

at øge sandsynligheden for, at de internationale organisationer placerer en del af deres administrative aktiviteter i Danmark. Hertil kommer at Danmarks bidrag til organisationerne kan tænkes at have indflydelse på organisationers indkøb af varer og tjenesteydelser både i form af valget af programområder og valget af konkrete leverandører. Eftersom langt den overvejende del af organisationernes indkøbsaktiviteter tager udgangspunkt i åbne budprocesser vil det imidlertid være problematisk at etablere en klar årsagssammenhæng mellem bidrag og effekt.

Opgørelsen af de afledte effekter er forbundet med en meget betydelig usikkerhed men baseret på en vurdering af den samlede økonomiske aktivitet, der enten direkte eller indirekte kan kobles til Danmarks internationale engagement i udviklingslandene, vil et konservativt skøn være at beskæftigelseseffekten svarer til ca. 600-800 fuldtidsstillinger i Danmark.

Tabel 3.9: Oversigtstabel med vigtigste afledte effekter

	Økonomisk aktivitet (Mio. kr.)	Antal beskæftigede med aktiviteter med forbindelse til udviklingsbistanden	Scenarier for udviklingsbistandens betydning (antal jobs)	
			Konservativt	Progressivt
A. Eksport til prioritetslande (2011)				
- Vareeksport	3,640	4.000-4.500	250-300	500-600
- Tjenesteksport	4,430			
B. Leverancer til FN systemet (2011)				
- Varer	1,600	1.500-1.700	300-400	700-900
- Tjenester	670			
C. FN - aktiviteter i Danmark (2011) (privat forbrug for ansatte i FN byen)				
	340	300-400	50-100	150-200
D. Afledte effekter i alt	10,680	5.800-6.600	600-800	1.350-1.700

Note: Opgørelsen af udviklingsbistandens afledte effekter for den økonomiske aktivitet i Danmark er behæftet med en høj grad af usikkerhed eftersom der ikke er nogen direkte kobling mellem bistanden og efterspørgslen efter danske varer. Eksempelvis er størstedelen af leverancerne til FN baseret på offentlige udbud, hvor danske virksomheder konkurrerer på lige vilkår med virksomheder fra andre lande. Tilsvarende gør sig gældende i forhold til eksport af danske varer og tjenesteydelser til prioritetslande.

Kilde: Danmarks Statistik, FN og Dalberg Research

3.3.1. Eksport til udviklingslandene

Den danske vareeksport til de danske prioritetslande udgjorde i 2011 3,6 mia. kr., mens de løbende indtægter på tjenestebalancen overfor de enkelte lande tilsammen udgjorde 4,4 mia. kr.. Hermed udgør eksporten til prioritetslandene lidt under 1 pct. af den samlede danske eksport til udlandet.

Eksporten af varer domineres af maskiner, fødevarer og kemikalier – herunder ikke mindst medicin – og afviger således ikke væsentligt fra sammensætningen af eksporten til Danmarks øvrige markeder – vurderet på et helt overordnet plan. Eksport til udviklingslandene er imidlertid koncentreret på betydelig færre varekoder end eksporten generelt, og overstiger kun en bagatelgrænse på 100,000 kr. inden for fem konkrete varegrupper herunder medicin, enzymer og særlige komponenter til olie- og gasindustrien¹². Modsat afviger sammensætningen af tjenesteeksporten betydeligt fra den samlede tjenesteeksport, idet navnlig eksporten af arkitekt-, ingeniør-, og andre tekniske tjenester vejer betydeligt tungere i eksporten til prioritetslandene end i den generelle eksport.

a. Eksport og bistand¹³

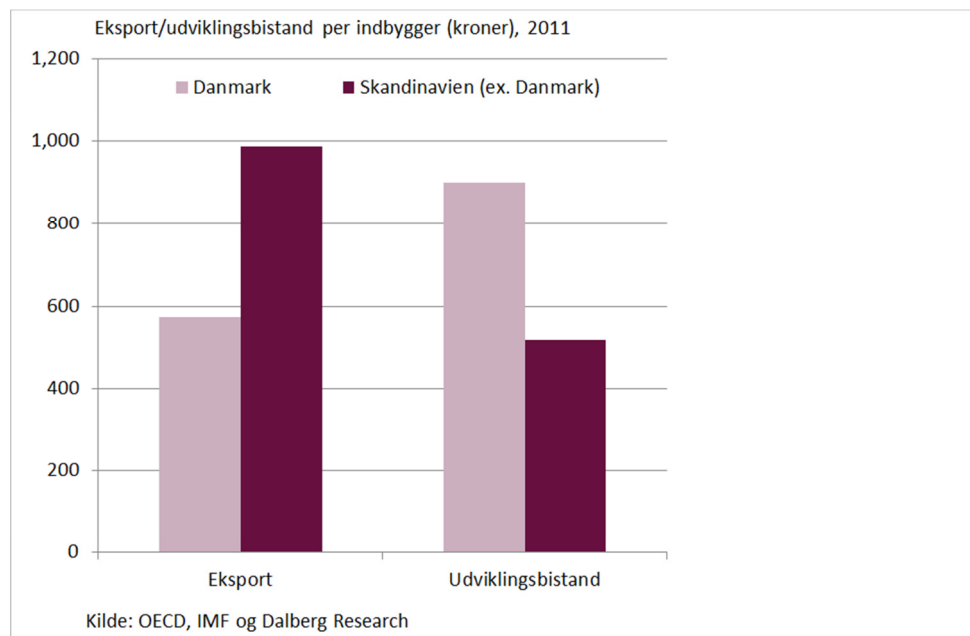
Danmarks vareeksport til de danske prioritetslande udgør godt 570 kr. per dansker, mens det tilsvarende tal blandt de øvrige skandinaviske lande er 990 kr. eller godt 70 pct. højere. Omvendt er

¹² Hvor den samlede danske eksport omfatter knap 8,000 forskellige produktkoder omfatter eksporten til de danske samarbejdslande kun godt 3,500 produktkoder.

¹³ I de følgende analyser taget hovedsageligt udgangspunkt i vareeksporten eftersom denne del af eksporten er bedre belyst end eksporten af tjenesteydelser

den danske udviklingsbistand til de pågældende lande ca. 70 pct. højere opgjort per indbygger. Forskellene afspejler på den ene side forskellige prioriteter i de skandinaviske landes bistandspolitik, men skal også ses i lyset af at danske virksomheder traditionelt har haltet efter deres europæiske konkurrenter i forhold til at komme ud på de nye markeder. Den dybereliggende årsag hertil er imidlertid fortsat uklar.

Figur 3.3: Vareeksport og udviklingsbistand til danske prioritetslande opgjort per indbygger

Tendensen til at den danske bistand overstiger omfanget af dansk eksport går igen i langt de fleste danske prioritetslande, og skal bl.a. ses i lyset af den danske udviklingsbistand bevidst er orienteret mod de absolut fattigste lande, hvor omfanget af kommercielle markedsmuligheder ofte vil være relativt begrænset. Omfanget af eksport per bistandskrone varierer imidlertid meget betydeligt mellem de danske prioritetslande. I et land som Tanzania, der i 2011 var den største modtager af dansk udviklingsbistand, udgjorde vareeksporten samlet set 57 mio. kr. eller godt 8 ører for hver kroners bistand. Omvendt udgjorde den danske vareeksport næsten 4 kr. for hver bistandskrone i Vietnam.

Tabel 3.10: Forholdet mellem handel og bistand i Danmark 10 vigtigste prioritetslande

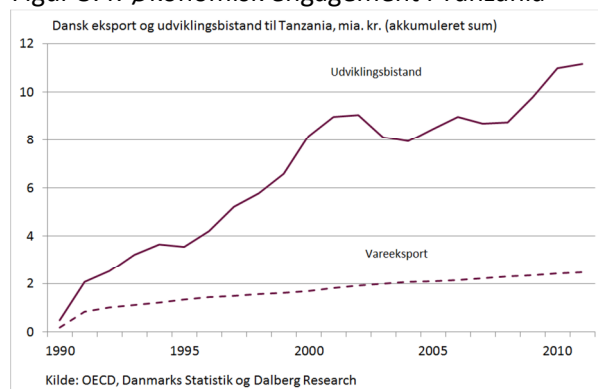
	Bilateral dansk udviklingsbistand, 2011 (mio. kr.)	Eksport pr bistandskrone	
		Danmark	DAC lande i alt
Tanzania	676	0.08	1.39
Mozambique	605	0.02	1.07
Afghanistan	438	0.28	0.79
Kenya	394	0.35	2.37
Uganda	366	0.21	0.96
Bangladesh	313	1.05	6.96
Burkina Faso	228	0.05	1.73
Zambia	224	0.10	1.20
Bolivia	211	0.26	3.04
Benin	194	0.14	9.98
TOP 10 lande i alt	3,650	0.23	1.90
Ghana	384	0.50	N/A
Vietnam	308	3.81	N/A

Note: Den danske bistand til Ghana og Vietnam kan ikke uimiddelbart sammenlignes med DAC landenes samlede bistand til de pågældende lande som følge af mangel på data

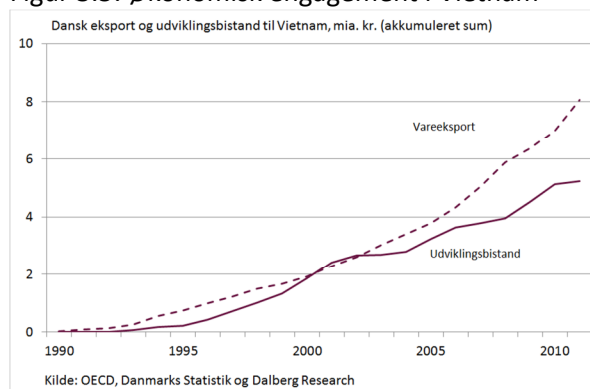
Kilde: DANIDA, Danmarks Statistik, OECD og Dalberg Research

De massive forskelle landene imellem skal bl.a. ses i lyset af landenes generelle indkomstniveau, og vil derfor også typisk ændre sig over tid. Vietnam er i denne sammenhæng et godt eksempel. Den voldsomme økonomiske og sociale udvikling over de seneste mange år har bevirket, at landet er blevet stadigt mere attraktivt for danske virksomheder. Over de seneste 10 år er den danske eksport til Vietnam næsten tredoblet, og udgør nu mere end 1 mia. kr. om året. I de afrikanske samarbejdslande er omfanget af dansk bistand imidlertid fortsat betydeligt højere end omfanget af danske eksport.

Figur 3.4: Økonomisk engagement i Tanzania

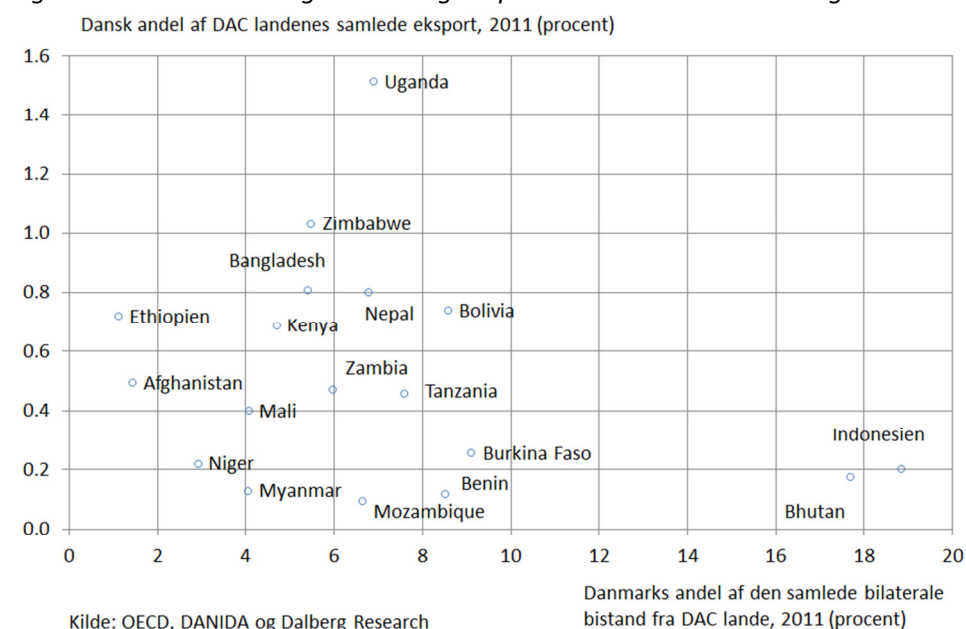

Figur 3.5: Økonomisk engagement i Vietnam

Fordelingen af den danske udviklingsbistand på tværs af lande synes ikke at have nogen tydelig effekt på fordelingen af den danske eksport til landene, når fordelingen sammenholdes med fordelingen af DAC-landenes samlede bistand og eksport. Den danske markedsandel i lande, hvor Danmark tegner sig for en relativ høj andel af den samlede bistand er på denne måde ikke højere end den danske markedsandel i lande, hvor dansk bistand udgør en mere begrænset andel af den samlede bistand.

Figur 3.6: Dansk udviklingsbistand og eksportmarkedsandel i udviklingslande

Den tilsyneladende begrænsede sammenhæng mellem bistand og eksport kan imidlertid ikke nødvendigvis tolkes som udtryk for, at den danske udviklingsbistand ikke har nogen betydning for de danske eksportmuligheder i udviklingslandene. Mange danske virksomheder har haft fordel af det danske engagement i udviklingslandene, og fremhæver i flere tilfælde at etableringen og anvendelse af lokale netværk og referencer som et afgørende parameter for deres engagement i landene. Hertil

kommer, at DANIDAS tilstedeværelse i et land også har positiv indflydelse på den generelle opfattelse af Danmark som en troværdig samarbejdspartner. For nogle virksomheder kan et sådant image udgøre en konkurrencemæssig fordel i landene.

Udviklingsbistandens betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark synes at være mest tydelig for så vidt angår rådgivningsvirksomhed. Rådgiverbranchens indsigt i udviklingsmæssige problemstillinger, og konkrete erfaringer med DANIDA projekter giver - alt andet lige - danske virksomheder en vis konkurrencemæssig fordel i forhold til udenlandske konkurrenter. I 2011 var DANIDAS top-20 liste over leverandører af konsulentytelser i 2011 derfor også kendetegnet ved en massiv overvægt af danske leverandører til trods for at opgaverne blev formidlet gennem offentlige udbud. Næsten 60 pct. af kontraktsummen kunne på denne måde henføres til virksomheder med direkte tilknytning til Danmark¹⁴, og den erfaringsopbygning der er forbundet med løsningen af disse opgaver, vil have positiv indflydelse på virksomhedernes muligheder for at byde ind på andre projekter i regionen¹⁵.

En mere nuanceret forståelse af de konkrete årsagssammenhæng vil imidlertid kræve en mere detaljeret vurdering af bistandsindsatsen, hvor der bl.a. tages hensyn til formen af bistand og fordelingen af bistand over tid.

b. Eksport og beskæftigelse

Omkring 4.000 danske jobs kan i dag henføres til den danske eksport af varer til de danske prioritetslande, mens yderligere ca. 500-800 fuldtidsstillinger kan henføres til eksporten af tjenester¹⁶. Baseret på den kendsgerning at dansk eksport til udviklingslandene generelt er lavere end andre udviklede landes eksport til de pågældende lande, og der ikke synes at være nogen tydelig sammenhæng mellem bistand og eksport, synes kun en mindre del af det danske engagement at kunne tilskrives udviklingsindsatsen. Forestiller man sig, som et forsigtigt skøn, at godt 10 pct. af den danske eksport til prioritetslande kan henføres til ordrer udsprunget af projekter finansieret gennem dansk udviklingsbistand, vil dette svare til godt 450 fuldtidsstillinger¹⁷.

I vurderingen af bistandens konkrete betydning for vækst og beskæftigelse i Danmark er det vigtigt at holde sig for øje, at de danske samarbejdslande afviger meget betydeligt fra de traditionelle danske eksportmarkeder. Indkomstniveauet ligger fortsat på omkring en tiendedel af det globale gennemsnit, ligesom forretningsklimaet i mange tilfælde er betydeligt mere udfordrende end på de traditionelle danske eksportmarkeder. Modsat er de økonomiske vækstudsigter meget positive. Over de kommende fem år forventes økonomiske vækst i de danske samarbejdslande at blive godt tre gange højere end på de danske eksportmarkeder generelt. Den økonomiske fremgang vil uundgåeligt føre til yderligere forbedringer af erhvervsklimaet og skabe nye kommercielle markedsmulighederne for danske virksomheder.

---

¹⁴ Grontmij – tidligere Carl Bro - opfattes i denne sammenhæng som en virksomhed med en særlig dansk tilknytning.

¹⁵ Dalberg Research har i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport været i kontakt med flere danske rådgivningsvirksomheder, der alle har fremhævet at opbygning af referencer og netværk gennem DANIDA projekter har haft positiv indflydelse på deres muligheder for at agere effektivt i landene.

¹⁶ Opgørelsen af beskæftigelsesbidraget fra tjenesteeksporten er forbundet med en meget betydelig usikkerhed da der ikke findes nogen officielle data for multiplikator effekten ved serviceeksport. I beregningerne antages det at beskæftigelsesindholdet i tjenesteeksport ligger på 0,2 beskæftigede/mio. Til sammenligning er tallet for søtransport 0,15, mens Dansk Byggeri har estimeret effekt for anlægsprojekter til 0,25 beskæftigede/mio. kr.

¹⁷ Et mere præcist estimat vil forudsætte en detaljeret analyse af de ca. 3.000 udviklingsprojekter, der er finansieret gennem DANIDA. En sådan analyse ligger uden for opdraget til denne analyse, hvor konkrete vurderingen vil være forbundet med en meget betydelig usikkerhed.

Tabel 3.11: Markedsforhold i centrale landegrupperinger

	Årlig realvækst i BNP (procent)		Forretningsklima	BNP pr. indbygger
	2010-2012	2013-2017	Index (Global =100)	(PPP, 2011)
Verden	4.8	3.8	100	11900
Danske eksportmarkeder	3.3	2.1	53	36600
Modtagere af dansk udviklingsbistand (prioritetslande)	6.5	5.9	222	1200

Kilde: IMF, DANIDA, Verdensbanken, Danmarks Statistik og Dalberg Research

I det omfang Danmark blot formår at opretholde sin nuværende markedsandel, vil den økonomiske fremgang i de danske prioritetslande over de kommende fem år medføre en stigning i den danske eksport på mere end 30 pct., svarende til ca. 1.300 fuldtidsstillinger. I det omfang Danmark i samme periode formåede at øge sin markedsandel med blot 0,1 pct. point ville det resultere i skabelsen af yderligere ca. 1.000 jobs.

3.3.2. Udviklingsbistand og forholdet til internationale organisationer

Danmark yder årligt ca. 3,2 mia. kr. i multilateral bistand, hvoraf langt størstedelen kanaliseres gennem EU samt en række FN associerede organisationer som Verdensbanken¹⁸.

Tabel 3.12: Multilateral bistand gennem internationale organisationer

Mio. kr.	2011	2012	FFL 2013
Multilateral udviklingsbistand til udviklingslandene i alt	2,934	3,013	3,242
a. Multilateral bistand gennem FN mv.	996	1,261	1,111
b. Udviklingsbanker, -fonde og EU	1,433	1,257	1,551
c. Humanitær bistand	420	460	495
d. Miljø- og klimabistand	50	0	50
e. Forsknings- og oplysningsvirksomhed	35	35	35
<i>Memo poster:</i>			
- FN-byen	40	30	126
- Multilaterale rådgivere	82	75	75

Kilde: FFL 2013

a. EU

Godt en mia. kr. af den danske udviklingsbistand kanaliseres til udviklingslandene over EU budgettet. Danske beslutningstagere har kun en meget begrænset indflydelse på den konkrete anvendelse af EU midlerne da størstedelen af midlerne fordeles i fri konkurrence gennem offentlige udbud. Men erfaringen viser, at de danske styrkepositioner inden for udviklingssektoren bevirker, at danske virksomheder og organisationer ofte står stærkt i forbindelse med fordelingen af EU's finansierede udviklingsindsats. Navnlig de større rådgivende ingeniørvirksomheder synes at stå stærkt, men også store humanitære organisationer som eksempelvis Dansk Røde Kors og Care Danmark modtager betydelige midler via EU. I 2011 modtog danske virksomheder og organisationer samlet set ca. 700 mio. kr. via EU.

b. FN

Omkring 400 danskere er i dag ansat inden for FN systemet, hvortil kommer ca. 800 lokalt ansatte i FN-byen i København. Omfanget af danskere ansat inden for FN systemet er hermed godt 50 pct. højere end i de øvrige skandinaviske lande (målt per indbygger). En del af forklaringen på det høje tal skal givetvis findes i det faktum, at Danmark i dag er den sjette største FN - hub i verden og at flere centrale FN organisationer som UNDP, UNFPA, UNOPS og UNICEF alle har en del deres globale

¹⁸ De største bidrag i 2013 bliver bevilget til "Den Internationale Udviklings sammenslutning (IDA)" (412 mio. kr.); Global Partnership for Education (GPE) (270 mio. kr.) og FNs Befolkningsfond (UNFPA) (230 mio. kr.).

aktiviteter lokaliseret i FN-byen i København. Godt 1.700 personer vil være beskæftiget i FN-byen når den står endelig klar, hvoraf ca. to tredjedele vil være lokalt ansatte.

Den danske overrepræsentation går igen i FN organisationers indkøb af varer og tjenesteydelser fra de enkelte lande. I 2011 beløb FN organisationernes samlede indkøb fra udviklede lande inden for OECD beløb sig til ca. 30 mia. kr., hvoraf køb af varer og tjenester fra danske virksomheder beløb sig til 2,2 mia. kr. Danmark har hermed en "markedsandel" på hele 7,5 pct. blandt OECD landene, hvilket er ca. 10 gange højere end Danmarks andel af den samlede produktion inden for OECD og næsten syv gange højere end FN organisationernes indkøb i Norge, Sverige og Finland tilsammen.

Tabel 3.13: FN organisationers køb af varer og tjenester i Danmark

Indkøb af varer og tjenesteydelser fra danske leverandører (2011)		
	Mio. DKK	I procent af samlede indkøb
UNICEF	691	6.0
UNDP	492	3.4
UNHCR	328	11.4
UNOPS	202	4.8
UN/PD	189	1.1
WFP	120	0.9
UNFPA	88	4.5
PAHO	77	2.4
FAO	27	3.7
ILO	10	2.0
Øvrige	40	
Indkøb i alt	2264	3.0

Kilde: UN Procurement Report 2011 og Dalberg Research

- Danmark er med en markedsandel på 3,0 pct. blandt de 10 største leverandører til FN systemet
- De øvrige lande på top 10 listen i 2011 var USA, Schweiz, Indien, Rusland, Afghanistan, Belgien, Frankrig, Italien og Storbritannien

En del af forklaringen på denne voldsomme danske overrepræsentation skal igen findes i den kendsgerning, at en række FN enheder har til huse i Danmark, hvilket har indflydelse på indkøbet af IT hardware, kontorforsyning samt andet elektronisk udstyr der vejer relativt tungt i indkøbsbudgettet. Hertil kommer, at Danmark har en række internationale styrkepositioner inden for en række områder, der traditionelt vejer relativt tungt inden for udviklingssektorer – herunder ikke mindst medicinalindustrien – som medfører en naturlig bias i forhold til sourcing fra Danmark.

Vurderet som et selvstændig investerings case er der ingen tvivl om, at den samfundsøkonomiske effekt af FN byen langt overstiger Danmarks bidrag til driften, der i 2013 udgør 126 mio. kr. Foruden leverancer til FN institutioner giver den fysiske placering af udviklingsorganisationer i FN-byen også anledning til en betydelig økonomisk aktivitet i kraft af de ansattes forbrug i Danmark¹⁹ samt økonomisk aktivitet i forbindelse med tjenestebesøg, konferencer mv. i Danmark. Endelig vil de FN ansattes også bidrage til den økonomiske aktivitet i Danmark i kraft af deres rejser til udlandet.

At den danske udviklingsindsats har en positiv betydning for såvel leverancerne til FN systemet som placeringen af FN institutioner synes klar, men vil også skulle ses i lyset af Danmarks langvarige engagement i FN²⁰, effektiv lobby arbejde fra dansk side mv. I lyset af den stadig hårdere internationale konkurrence om tiltrækning af internationale organisationer er det vanskeligt at forestille sig, at en markant ændring i den danske udviklingsindsats vil kunne undgå at få betydning for Københavns nuværende position som verdens sjette største FN hub, ligesom den goodwill

¹⁹ Beskæftigelseeffekten af de 1.700 ansattes private forbrug giver alene anledning til en økonomisk aktivitet svarende til ca. ca. 350 fuldtidsstillinger. Beregningerne er baseret på et årligt individuelt forbrug på 200.000 pr. ansat, hvilket svarer til den samlede årlige forbrugsudgift (individuelt forbrug) per voksen dansker.

²⁰ Danmark udmærker sig i dag ved at være en del af G07 gruppen – en gruppe af lande der giver over det FN-anbefalede niveau for udviklingsbistand på 0,7 procent af BNI- Gruppen omfatter foruden Danmark også Sverige, Norge, Luxembourg, Storbritannien (som dog ikke giver over 0,7 nu procent af BNI – men forventer at gøre på sigt)

Danmark nyder inden for FN systemet også i et eller andet omfang vil være knyttet til den danske udviklingsindsats.

Baseret på disse forbehold vurderes det, at den danske udviklingsindsats generer en ekstra økonomisk aktivitet i Danmark svarende til 350-500 fuldtidsstillinger i Danmark som følge af danske leverancer til FN institutioner og servicering af FN ansatte bosat i Danmark. Den samlede samfundsøkonomiske effekt af det danske engagement i FN, aktiviten i FN byen mv. er som nævnt ovenfor langt større, og vil bl.a. også omfatte de ca. 800 jobs i FN byen, der besættes af lokalt ansatte danskere. En mere præcis vurdering af i hvilket omfang aktivitet kan tilskrives dansk udviklingsbistand vil imidlertid forudsætte en mere detaljeret analyse af aktiviteten i de enkelte FN organisationer.

4. Perspektivering

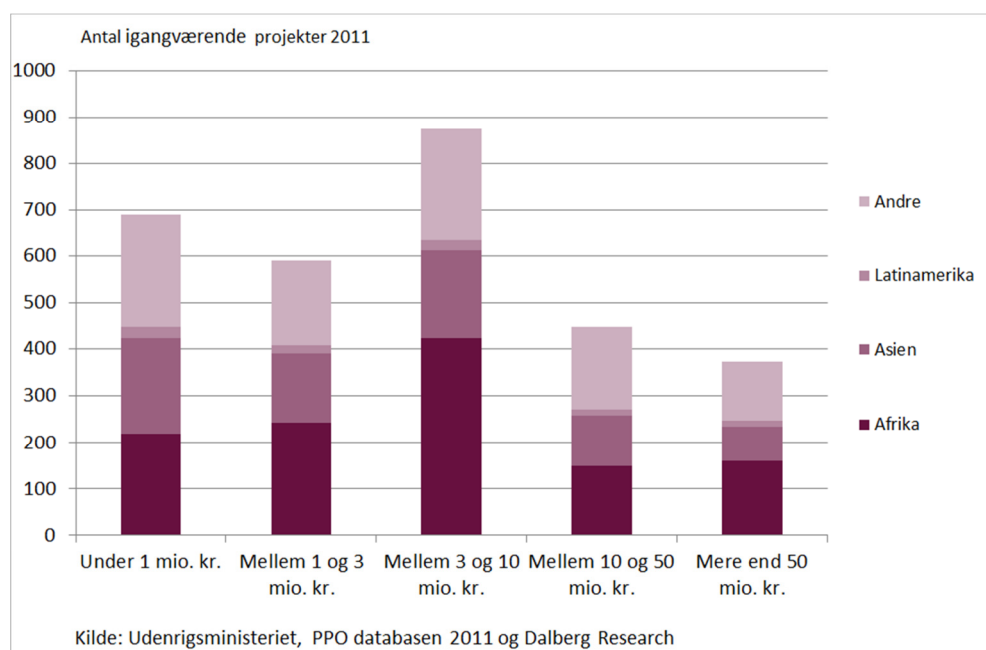
I vurderingen af udviklingsbistandens langsigtede indflydelse på den økonomiske aktivitet i Danmark synes interviewene med de centrale interessenter at indikere, at der – foruden den grundlæggende skelnen mellem opdeling i initiativer indenfor og udenfor Danmark – navnlig er tre forhold man skal tage i betragtning når effekten af konkrete initiativer vurderes: Valget af samarbejdslande, valget af fokusområder og valget af formen for engagement.

- *Valget af samarbejdslande – synergier mellem sektorer*
Valget af samarbejdslande vil have indflydelse på mulighederne for at realisere økonomiske gevinster i forlængelse af udviklingsindsatsen. Omfanget af forretningsmuligheder vil ofte være tæt knyttet til et lands generelle indkomstniveau, og de fattigste lande vil som udgangspunkt kun være attraktive for få danske virksomheder, også selvom udviklingsindsatsen måtte lette markedsadgangen markant. I de fattigste lande vil de kommercielle muligheder samtidig typisk være tæt knyttet til projekter finansieret af internationale donorer. Eftersom denne del af økonomien i mange tilfælde vil være mere eller mindre adskilt fra den resterende økonomi, kan det være vanskeligt at udnytte netværk og forbindelser, der er etableret gennem udviklingsindsatsen, kommercielt.
- *Valget af fokusområder – synergier mellem virksomheder*
En anden væsentlig faktor der skal tages i betragtning i forhold til vurderingen af kommercielle sideeffekter er, at netværkseffekter typisk vil være knyttet til enkeltindivider eller virksomheder. En kontakt inden for én sektor vil ikke nødvendigvis have den samme værdi for virksomheder, der opererer inden for andre sektorer. Omfanget af positive sideeffekter relateret til et konkret initiativ vil derfor skulle ses i lyset af, hvor mange danske virksomheder, der opererer inden for det konkrete område eller specifikke sektor.
- *Valget af formen for engagement – synergier mellem projekter*
Endelig kan kontinuiteten i bistandsindsatsen også tænkes at have betydning for effekternes størrelse eftersom opbygning af netværk er en tids- og ressourcerkrævende opgave, og værdien af netværk hurtigt vil aftage, såfremt de ikke holdes ved lige. En koordineret indsats baseret på iværksættelse af flere initiativer vil typisk være forbundet med lavere transaktionsomkostninger end en pulje af stand alone projekter og dermed også en højere effektivitet. Samtidig vil stabilitet og kontinuitet ofte være et vigtigt parameter for lokale aktørers valg af samarbejdspartner, og derfor også have betydning for den generelle opfattelse af Danmark i udviklingslandene.

I nærværende analyse er ovennævnte forhold kun berørt i meget begrænset omfang, og indgår fortrinsvis indirekte i den forstand at interview med konkrete virksomheder og organisationer er farvet af interview personernes erfaringsmæssige kontekst. En mere nuanceret forståelse af udviklingsbistandens aktuelle betydning for den økonomiske aktivitet i Danmark, og det fremadrettede potentiale vil forudsætte yderligere research.

Appendiks A: Baggrundsmateriale

Figur A1: Igangværende udviklingsprojekter 2011

Tabel A1: Oversigt over den danske udviklingsbistand til udviklingslandene

	Bilateral			Multilateral			Bistand i alt		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
06.32 Bilateral bistand	6,324	5,996	6,245	-	-	-	6,324	5,996	6,245
06.32.01 Udviklingslande i Afrika	3,427	3,057	2,996	-	-	-	3,427	3,057	2,996
06.32.02 Udviklingslande i Asien og Latinamerika	947	1,057	1,473	-	-	-	947	1,057	1,473
06.32.04 Personelbistand	291	345	351	-	-	-	291	345	351
06.32.05 Danidas Erhvervsindsatser	680	692	542	-	-	-	680	692	542
06.32.06 Blandede kreditter	350	-	-	-	-	-	350	-	-
06.32.07 Lånebistand	30	-24	-21	-	-	-	30	-24	-21
06.32.08 Øvrig bistand	398	669	704	-	-	-	398	669	704
06.32.11 Naboskabsprogram	200	200	200	-	-	-	200	200	200
06.33 Bistand gennem civilsamfundsorganisationer	1,025	1,023	1,053	-	-	-	1,025	1,023	1,053
06.33.01.10 Rammeaftaler	547	545	735	-	-	-	547	545	735
06.33.01.11 Strategiske initiativer	340	333	76	-	-	-	340	333	76
06.33.01.12 Puljeordninger og netværk	138	145	242	-	-	-	138	145	242
06.34 Miljø- og klimabistand	563	611	763	50	0	50	613	611	813
06.35 Forsknings- og oplysningsvirksomhed	304	269	457	35	35	35	339	304	492
06.36 Multilateral bistand gennem FN mv.	234	216	257	996	1,261	1,111	1,230	1,477	1,368
06.37 Udviklingsbanker, -fonde og EU	398	382	386	1,433	1,257	1,551	1,831	1,639	1,937
06.39 Humanitær bistand	386	709	1,005	420	460	495	806	1,169	1,500
Udviklingsbistand til udviklingslandene i alt	9,232	9,205	10,165	2,934	3,013	3,242	12,166	12,556	13,539

Note: Udviklingsbistanden omfatter foruden ovennævnte poster bl.a. også udgifter til modtagelse af flytninge i Danmark, administration, reserver mv.
Kilde: FFL 2013

Tabel B2: Dansk vareeksport til de danske prioritetslande (2011)

SITC	Varegruppe	Eksport til prioritets lande (2011), mio. kr.	Eksport til prioritetslande i procent af samlet eksport
0	Næringsmidler, levende dyr	749	0.76
1	Drikkevarer og tobak	31	0.55
2	Råstoffer, ikke spiselige (undt. Brændsel)	188	0.69
3	Mineralske brændsels- og smørestoffer o.l.	239	0.39
4	Anim. Og veg. Olier, fedtstoffer og voks	5	0.14
5	Kemikalier og kemiske produkter	647	0.68
6	Bearb. Varer, hovedsagelig halvfabrikata	237	0.42
7	Maskiner og transportmidler	1,271	0.85
8	Bearbejdede varer i.a.n.	170	0.19
9	Diverse varer og transaktioner i.a.n. I alt	101	1.13
	Vareeksport i alt	3,639	0.61

Tabel A3: Løbende indtægter på tjenestebalancen i forhold til prioritetslande (2011)

Mio. kr.	Løbende indtægter fra prioritetslande	Andel af løbende indtægter i alt (pct.)
Løbende poster, tjenester	4,433	1.2
Transport	2,487	1.2
Rejser	22	0.1
Kommunikationstjenester	85	2.5
Bygge- og anlægstjenester	55	3.0
Forsikringstjenester	6	0.4
Finansielle tjenester	4	0.1
Data- og informationstjenester	13	0.1
Royalties og licenser	276	2.0
Andre forretningstjenester	1,189	1.8
Audiovisuelle tjenester samt tjenester ifm. uddannelse, sundhed, kultur og rekreation	135	4.5
Offentlige tjenester	161	3.6
<i>Memo poster:</i>		
Andre forretningstjenester, øvrige forretnings- rådgivnings- og teknisketjenester	581	1.6
Andre forretningstjenester, arkitekt-, ingeniør-, og andre tekniske tjenester	497	6.6

Appendiks B: Referencer

B1. Litteratur

- Burnside and Dollar: "Aid, policies and growth", 2000
- Danmarks Statistik: "Danish Input-Output Tables and Analyses 2009", May 2011
- Dansk Byggeri: "Dansk Erhvervsliv skaber vækst og beskæftigelse", januar 2013
- Folketinget: Forslag til Finanslov 2013, Lovforslag nr. 193 Folketinget 2011-2012
- Gad, Marie: FN's indkøb i Danmark stiger markant, DI Indsigt, august 2011
- Nowak-Lehmann, Felicitas; Martínex-Zarzoso, Inmaculada; Klasen, Stephen and Herzer, Dierk: "Aid and trade – a donor's perspective" EUDN/WP 2008-08
- Tarp et al.: "Aid and growth - Have we come to a full circle?", 2009
- Willem te Velde, Dirk and Holland, Dawn: The effects of EU aid on receiving and sending countries –a modelling approach, National Institute of Economic and Social Research, November 2012
- Gården, "Hugo: Danske Pionerer i Øst", IFU, 2012
- Moyos, Dambisa: "Dead Aid: Why Aid is Not Working and How There is a Better Way For Africa", 2009
- Guillaumont Patrick, Wagner, Laurent: Aid and growth acceleration, UN-Wider /RECOM Working Paper no. 2012/31
- NGO Forum: Verdens bedste nyheder, Befolkningsundersøgelse, oktober 2012
- Forskningsredegørelsen 2011, Udenrigsministeriet

B2. Anvendte databaser

- UNCOMTRADE:
<http://comtrade.un.org/db/dqBasicQuery.aspx>
- OECD DAC statistics:
<http://www.oecd.org/development/aidstatistics/internationaldevelopmentstatisticsidsonlinedatabasesonaidandotherresourceflows.htm>
- Danmarks Statistik:
www.statistikbanken.dk
- Udenrigsministeriet, Program og projektorientering
<http://um.dk/da/danida/det-goer-vi/program-og-projektorientering-ppo/ppo-2011/>

B3: Virksomheder

Rambøll
Jean-Pierre Zafiryadis
Tel.: 51 61 88 61
Email: JPZ@ramboll.dk

Tana
Finn Skadkaer Pedersen
Tel.: 35 36 19 15
Email: fsp@tanacph.com

Krüger A/S

Tom Bloch-Jørgensen
Tel.: 39 57 21 14
Email: TBJ@kruger.dk

Nordic Consulting Group
Anders Serup Rasmussen
Tel.: 33 15 04 12
Email: asr@ncg.dk

PEM Consults
Søren-Erik Manegold Svendsen
Tel.: 31 21 74 31
Email: man@pem.dk

Organisationer

Care
Rolf Hernø
Tel.: 27 53 83 01
Email: rhernoe@care.dk

IBIS
Karen Andersen
Tel.: 35 20 05 39
Email: ka@ibis.dk

Civilsamfund i Udvikling
Erik Vithner,
Tel.: 88 19 34 39
Email: ev@cisu.dk

Mellemfolkeligt Samvirke
Kirsten Devantier
Tel.: 77 31 00 69
Email: kid@ms.dk

Dansk Røde Kors
Klaus Nørskov
Pressechef
3525 9224
Email: klrs@rodekors.dk

IFU
Torben Huus
Vicedirektør
Tel: 33 63 75 40
Email: thu@ifu.dk

Dansk Byggeri
Dansk Industri
Danmarks Statistik
Danmarks Nationalbank